

Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA)
T.a.v. het bestuur
(digitaal verzonden)

9 januari 2023

Referentie: REG/vv/tvv/09012023

Betreft: Reactie op consultatie NBA-handreiking 1118: Het optreden van de externe accountant in de algemene vergadering van aandeelhouders

Geacht bestuur,

Wij stellen het op prijs te kunnen reageren op uw consultatiedocument over het optreden van de externe accountant in de algemene vergadering van aandeelhouders. Hierna bespreken wij onze belangrijkste opmerkingen. Wij hebben onze meer gedetailleerde opmerkingen opgenomen in de bijlage.

Gezien de rol van de accountant, en de behoefte van stakeholders, mag van de accountant worden verwacht dat deze informatie verschaft aan de algemene vergadering van aandeelhouders over de uitgevoerde controle en de bevindingen. Zowel via de kernpunten in de uitgebreide controleverklaring als via de informatieverschaffing in de algemene vergadering van aandeelhouders hebben onze accountants over afgelopen jaren belangrijke stappen gezet ten aanzien van de vanuit stakeholders gewenste informatieverschaffing. De handreiking draagt bij aan de verdere ontwikkeling van deze informatieverschaffing en beoogt meer transparantie, een volgende stap die wij van harte toejuichen.

Voldoende duidelijkheid nodig inzake rolverdeling

Het is naar onze mening van belang dat iedere partij vanuit zijn eigen rol, en verantwoordelijkheid binnen de keten, verantwoording aflegt en informatie verschaft. Wij denken dat de handreiking nog meer duidelijkheid kan geven over de rollen en verantwoordelijkheden van de accountant respectievelijk het bestuur en de rvc van de onderneming waar het gaat om informatieverschaffing en hoe de accountant hiermee omgaat. Ten aanzien van de door de accountant gerapporteerde bevindingen, zoals bijvoorbeeld de management letter en gecorrigeerde en ongecorrigeerde controleverschillen, wordt in de handreiking aangegeven dat het in beginsel aan de rvc en het bestuur is om deze informatie te delen met de algemene vergadering van aandeelhouders en anderzijds dat de accountant zich moet inspannen om deze zaken op de algemene vergadering van aandeelhouders te presenteren. Wij zijn van mening dat het niet nuttig is als informatie dubbel wordt verstrekt. Een goede afstemming met de onderneming is derhalve van belang. Wij blijven, met de verkregen inzichten vanuit het consultatiedocument, met de rvc en het bestuur van de door ons gecontroleerde ondernemingen proactief het gesprek voeren over de aan aandeelhouders te verstrekken informatie en

---

*PricewaterhouseCoopers Accountants N.V., Thomas R. Malthusstraat 5, 1066 JR Amsterdam, Postbus 90357,
1006 BJ Amsterdam
T: 088 792 00 20, F: 088 792 96 40, www.pwc.nl*

'PwC' is het merk waaronder PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. (KvK 34180285), PricewaterhouseCoopers Belastingadviseurs N.V. (KvK 34180284), PricewaterhouseCoopers Advisory N.V. (KvK 34180287), PricewaterhouseCoopers Compliance Services B.V. (KvK 51414406), PricewaterhouseCoopers Pensions, Actuarial & Insurance Services B.V. (KvK 54226368), PricewaterhouseCoopers B.V. (KvK 34180289) en andere vennootschappen handelen en diensten verlenen. Op deze diensten zijn algemene voorwaarden van toepassing, waarin onder meer aansprakelijkheidsvoorwaarden zijn opgenomen. Op leveringen aan deze vennootschappen zijn algemene inkoopvoorwaarden van toepassing. Op www.pwc.nl treft u meer informatie over deze vennootschappen, waaronder deze algemene (inkoop)voorwaarden die ook zijn gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel te Amsterdam.

stimuleren dat de beschikbare informatie op een transparante wijze wordt gedeeld met de aandeelhouders. Het heeft naar onze mening, mede vanuit het oogpunt van geheimhouding, de voorkeur dat in beginsel wordt afgesproken dat het bestuur of de rvc deze informatie deelt met de algemene vergadering van aandeelhouders waarbij de accountant erop toeziet dat geen materieel onjuiste voorstelling van zaken wordt gegeven.

In dit kader merken wij tevens op dat in de inleiding van de concept handreiking wordt aangegeven dat verdere stappen mogelijk zijn om de communicatie tussen aandeelhouders en accountant en tussen onderneming en aandeelhouders over de accountant nog meer te verbeteren. Wij zijn benieuwd welke stappen de NBA hier in gedachte heeft en zouden voorstellen om deze ook een plaats te geven in de handreiking.

Focus de te behandelen onderwerpen op relevantie

In de concept handreiking wordt aangegeven dat de accountant zich inzet om de opgesomde onderwerpen te presenteren of toe te lichten. Het gaat om in totaal 37 onderwerpen (bullets en sub-bullets). Wij vragen ons af of het behandelen van 37 onderwerpen door de accountant realistisch is en bijdraagt aan echte transparantie (en relevantie) richting aandeelhouders. Wij zouden er eerder voor pleiten dat de accountant de in de concept handreiking opgenomen lijst met onderwerpen in overweging neemt en enkel de meest relevante onderwerpen met meer diepgang behandelt in de algemene vergadering van aandeelhouders.

Hierbij merken wij ook op dat indien aandacht wordt besteed aan de aspecten die in het kader van de jaarrekeningcontrole het meest relevant zijn, de communicatie in de algemene vergadering van aandeelhouders in grote lijnen zal aansluiten op de kernpunten van de controle zoals die zijn opgenomen in de controleverklaring.

Aansluiting behouden bij de uitgevoerde werkzaamheden

Ten slotte merken wij op dat de vraag welke zaken de accountant kan presenteren, de diepgang waarmee de accountant zaken kan behandelen en de mate van concreetheid van de uitspraken die de accountant kan doen, afhankelijk is van de mate waarin de uitgevoerde werkzaamheden hiervoor een basis vormen. Bijvoorbeeld ten aanzien van de kwaliteit van interne beheersing of de cultuur van de gecontroleerde organisatie is het mogelijk dat de accountant hierin wel inzicht verwerft, maar niet zodanig diepgaande werkzaamheden uitvoert (omdat de accountant niet heeft gepland hierop te steunen) dat een expliciete uitspraak over de kwaliteit hiervan op de algemene vergadering van aandeelhouders gerechtvaardigd is. Naar onze mening is het zowel voor accountants als het maatschappelijk verkeer van belang dat de handreiking hier aandacht aan besteed ten behoeve van een beter begrip van de verschillen in diepgang van de behandeling van bepaalde onderwerpen bij verschillende aandeelhoudersvergaderingen.

Mochten er nog vragen zijn, dan zijn wij uiteraard bereid e.e.a. mondeling nader toe te lichten.

Hoogachtend,
PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

A.J Brouwer
Partner | National Office

Bijlage 1: Detailopmerkingen op NBA-handreiking 1118

- In de inleiding staat dat er verwacht wordt dat de accountant een presentatie geeft over de controle en daaruit voortvloeiende bevindingen en observaties. Wellicht verdient het aanbeveling om hier expliciet te vermelden dat aandeelhouders hier vragen over kunnen stellen.
- In het overzicht van de in het bestuursverslag op te nemen informatie, missen wij enkele belangrijke elementen. Dit is op te lossen door aan te sluiten op RJ 400.
- Op pagina 6 staat de volgende zin:
“Als de voorzitter van de AV niet akkoord is met wat de accountant wil bespreken of als het bestuur en de RVC de accountant geen toestemming geven om bevindingen te delen dan doet de accountant dat niet. Dit mag er niet toe leiden dat de accountant geen invulling kan geven aan zijn wettelijke recht met betrekking tot de AV zoals hierboven beschreven of dat er – door een gebrek aan het verstrekken van informatie – een beeld ontstaat wat de accountant als onjuist, onvolledig of misleidend ervaart.”
Het lijkt ons goed hierbij duidelijk te maken wat concreet van de accountant wordt verwacht.
- Op pagina 7, tweede bullet: deze zin is onduidelijk geformuleerd. Taalkundig lijkt het nu net alsof het geen bestuursverslag kan zijn indien er geen sprake is van een getrouw beeld.
- Pagina 8, tweede paragraaf, eerste zin: “zijn’ moet zijn “is”.
- De opsomming op pagina 8 heeft geen logische indeling. In de opsomming wordt de term ‘financiële en niet-financiële risico’s’ genoemd, dit is een onderscheid dat in de praktijk doorgaans niet wordt gemaakt. Daarnaast wordt continuïteit wel genoemd, maar niet fraude en digitalisering/cybersecurity. Wij zijn benieuwd of er is overwogen om een meer procesmatige opmerking op te nemen (het kennisnemen van specifieke verwachtingen van specifieke stakeholders, bijvoorbeeld opgenomen in een speerpuntenbrief).
In de opsomming is opgenomen de *“visie van de accountant op het gebied van ESG.”* Dit sluit niet aan op de bewoordingen op pagina 10 en is erg breed geformuleerd. Wij stellen voor om dit beter toe te splitsen op de rol van de accountant. Zoals het nu staat is het ook niet duidelijk wie deze onderwerpen bespreekt.
- Op pagina 10 onder 5.2 staat een opsomming. Dit komt over als een limitatieve opsomming. Wij vragen ons af of dit taalkundig ook zo is bedoeld. De termen ‘indruk’ en ‘visie’ worden hier door elkaar gebruikt. Wellicht dat dit meer consistent kan worden verwoord. Tevens wordt er genoemd dat de accountant toelicht of er sprake is geweest van aanvullende werkzaamheden (mede als gevolg van fraude) en/of gedane meldingen aan toezichthoudende instanties. Dit laatste is verboden wat betreft meldingen aan de FIU met betrekking tot ongebruikelijke transacties. Wij stellen voor dit anders te formuleren. Daarnaast stellen we voor om guidance te geven om aan te geven hoe ver de accountant hierbij kan of moet gaan.
- In de opsomming onder 5.3 staat *“het beeld van de accountant over gepresenteerde ESG-informatie (en specifiek klimaatrisico’s)...”* Wij vragen ons af waarom klimaatrisico’s hier specifiek worden uitgelicht en de niet-financiële verklaring niet wordt genoemd. Overigens is het van belang dat de accountant dit gefundeerd doet. Wellicht is het goed om hier voorbeelden te geven waarmee de diepgang en mate van detail kan worden aangegeven.
- In de opsomming onder 5.4 wordt o.a. genoemd: *“een toelichting op de verwachtingen van de accountant ten aanzien van de eventuele wijzigingen in de kwaliteit van de interne beheersing en administratieve organisatie”*. Wij willen graag weten wat hiermee wordt bedoeld. Verder in de opsomming staat de assurance bij de verklaring omtrent risicobeheersing. Wij zijn van mening dat het nog te vroeg is om dit te noemen en stellen dan ook voor om dit niet op te nemen.

- Onder 5.5 worden enkele relevante bepalingen uit wet- en regelgeving genoemd. Wij missen hier de geheimhouding inzake Wwft-meldingen.
- Wij missen enkele toelichtingen in bijlage I, bijvoorbeeld de NFRD en toelichtingen uit hoofde van artikel 10 van de overnamerichtlijn. Onze suggestie is om aan te sluiten op RJ 400.